Mnemòsine

Revista Catalana de Museologia

Número 16, any 2026

PAPCAT 2030: un nou horitzó estratègic per al patrimoni arqueològic i paleontològic de Catalunya

Laura Álvarez Estapé i Carles Padrós Gómez, Marina Miquel Vives i Maite Miró Alaix

29/09/2026

Abstract

L'aprovació del Pla de l'Arqueologia i la Paleontologia de Catalunya (PAPCAT 2030) marca una fita històrica en la gestió del nostre llegat. Fruit d'un procés de cocreació sense precedents, el document redefineix el marc de governança, protecció i socialització del patrimoni, situant els museus i el sector professional en el centre d'una transformació que mira cap a l'horitzó del 2030.

Un procés participatiu i compartit

L'elaboració del PAPCAT 2030 no ha estat una iniciativa aïllada, sinó la culminació d'un procés iniciat el gener de 2024 amb la ferma voluntat de modernitzar i enfortir el sector. Des de la seva gènesi, el Pla s'ha forjat a través d'un intens treball de cocreació que ha implicat prop de cinc-cents professionals, institucions i associacions, entre les quals hi ha l'Associació de Professionals de la Museologia de Catalunya (AMC), que ha tingut un paper actiu en les taules sectorials de debat.

Aquest recorregut participatiu es va articular en quatre fases consecutives: una auditoria del Pla anterior (PIACAT 2009), vuit taules sectorials, sis taules territorials i un exhaustiu treball de contrast intern i extern. El consens assolit va permetre que el Consell Nacional d'Arqueologia i Paleontologia validés el document el 13 d'octubre de 2025. Finalment, la seva aprovació oficial pel Govern de la Generalitat es va produir el 17 de febrer de 2026 mitjançant l'Acord GOV/37/2026, seguit d'una presentació pública el 2 de juny.

Jornada de tancament del procés participatiu de l'auditoria del PIACAT 2009. Juny de 2024 (Barcelona, Barcelonès). Autoria: Núria Sala. Drets: Núria Sala

L'arquitectura del Pla: cinc objectius, dinou línies i seixanta-vuit mesures

El PAPCAT 2030 es configura com un instrument estratègic sectorial que reuneix mesures estructurals, polítiques, jurídiques, socials i econòmiques. La seva estructura s'organitza en cinc objectius estratègics, desglossats en dinou línies de desenvolupament i un total de seixanta-vuit mesures concretes que marquen el full de ruta fins a l'any 2030.

Aquests cinc eixos fonamentals busquen:

1. Desplegar un model de governança transversal i sòlid.
2. Regular i fomentar amb eficiència les intervencions i la recerca.
3. Adequar les eines de protecció i gestió per garantir la conservació.
4. Impulsar el valor social del patrimoni a través de la socialització.
5. Enfortir el sector professional de l'arqueologia i la paleontologia.

Per fer operativa aquesta estratègia, el document inclou un primer Pla d'actuacions 2026-2027 que activa cinquanta-una de les seixanta-vuit mesures totals, prioritzant les de caràcter troncal i urgència estructural

Reserves del Conjunt Arqueològic d'Empúries (l'Escala, Alt Empordà). Autoria: Josep Curto, Arxiu MAC Empúries. Drets: Conjunt arqueològic d'Empúries (l'Escala, Alt Empordà).

Museus i patrimoni arqueològic i paleontològic: una aliança estratègica (objectius 3 i 4)

El Pla s'entén com un tot i els cinc objectius s'han de desplegar en conjunt per assolir les fites establertes. Els museus són presents en totes i cadascuna de les fases recollides en el Pla, però voldríem destacar algunes de les mesures dels objectius 3 i 4.

L'Objectiu 3 del PAPCAT 2030, titulat "Adequar les eines per protegir i gestionar el patrimoni arqueològic i paleontològic per garantir-ne les condicions de conservació adequades", esdevé un dels pilars més operatius i

transcendents per al col·lectiu de la museologia. Aquest eix planteja un canvi de paradigma: passar d'un model de gestió reactiu a un de planificat i proactiu, actuant sobre la logística, la normativa i la gestió digital.

Aquesta transformació s'articula en tres línies mestres que impacten directament en la tasca dels museus i els professionals del patrimoni:

- Corresponsabilitat i protecció territorial: el Pla reconeix que la protecció efectiva és impossible sense la implicació del món local. Per això, estableix protocols precisos per regular l'ús dels espais patrimonials (mesura 3.1.1) i preveu un acompanyament actiu des dels Serveis Territorials per orientar els titulars cap a millors pràctiques (mesura 3.1.2). A més, s'aposta per la capacitació tècnica municipal i, per primer cop, s'obre el suport a la conservació en espais de propietat privada per corregir desigualtats en el territori (mesures 3.1.3 i 3.1.4).
- Gestió integral de materials i racionalitat contra la saturació: aquest és, sens dubte, un dels punts més crítics per als museus catalans, sovint desbordats per la saturació de les seves reserves, qüestions que ja es treballen des del Servei de Museus i Protecció de Béns Mobles i en què el PAPCAT s'alinea. El PAPCAT 2030 pretén complementar la feina feta fins al moment amb una diagnosi específica (mesura 3.2.1). La solució passa per l'establiment de protocols d'acollida unificats (mesura 3.2.2) i la definició de compromisos d'accessibilitat (mesura 3.2.3) que han de protegir les decisions dels professionals i les direccions dels museus i garantir la traçabilitat de les peces. Així mateix, el Pla se suma a la promoció de l'ús mancomunat de les reserves nacionals i l'adequació d'infraestructures sota criteris de sostenibilitat, en estreta col·laboració amb el Servei de Museus i Protecció de Béns Mobles i el CRBMC (mesura 3.3.2). Finalment, s'introduiran criteris tècnics de baixa per a materials sense valor científic, aplicant la racionalitat a la gestió dels dipòsits (mesura 3.2.4).
- Modernització digital i dades FAIR: la conservació no és completa si la informació no és accessible. El Pla aposta per la implementació dels criteris FAIR (*Findable*, *Accessible*, *Interoperable*, *Reusable*), assegurant que tota la documentació generada en les intervencions sigui localitzable i reutilitzable. Això implica una revisió profunda dels processos de recollida de dades i una connexió eficient amb els programaris i tesaurus que ja utilitzen els museus, garantint un retorn científic real de la inversió pública.

En definitiva, l'Objectiu 3 construeix la infraestructura invisible —normativa, logística i digital— que permetrà que el nostre llegat sigui gestionat amb criteris de sostenibilitat i excel·lència amb l'horitzó 2030.

Centre de Col·leccions del Museu d'Història de Barcelona (Barcelona, Barcelonès). Autoria: Pep Herrero. Drets: Museu d'Història de Barcelona

Si l'eix anterior es focalitzava en la infraestructura de gestió, l'**Objectiu 4**, titulat **"Impulsar la capacitat del sistema d'agents del sector d'incrementar el valor social del patrimoni arqueològic i paleontològic"**, se situa com el gran eix de **retorn a la ciutadania**. El Pla deixa d'entendre el patrimoni com una disciplina aïllada per transformar-lo en un actiu estratègic que contribueix directament al benestar, l'educació i la cohesió de la societat.

Aquest impuls al valor social s'articula a través de tres línies d'actuació transformadores:

- **Accessibilitat universal i narratives inclusives:** el PAPCAT 2030 defensa l'accés al patrimoni com un dret cultural universal. Això implica que els jaciments i museus no han de ser només visitables, sinó plenament **interpretables per a tothom** (mesura 4.1.1). Per aconseguir-ho, es preveuen línies de foment per millorar l'accessibilitat física i sensorial —incorporant la lectura fàcil— i s'aposta per la innovació digital (com el 3D) per enriquir l'experiència sense perdre el rigor. Un aspecte clau és la revisió de les narratives per incloure la **perspectiva de gènere** i visibilitzar aportacions històricament excloses, eliminant estereotips dels discursos museogràfics.
- **Innovació en mediació i aliança amb el sector educatiu:** el Pla vol que els museus i jaciments esdevinguin **entorns educatius vius**. Per liderar aquesta transformació, s'organitzarà un **congrés biennal de didàctica** (previst per al 2027) i s'activaran programes de formació específica per a educadors del patrimoni (mesures 4.2.1 i 4.2.2). L'objectiu és generar aliances estables amb el sector escolar, integrant el patrimoni local en el currículum i introduint el concepte de **"salut cultural"**, que vincula el gaudi del patrimoni amb el benestar emocional de la comunitat.
- **Corresponsabilitat ciutadana i nous usos socials:** es busca que la societat passi de ser espectadora a ser copartícip de la salvaguarda del seu llegat. Per fer-ho, el Pla promou les **"intervencions obertes"**, on s'explica a la ciutadania la tasca professional sobre el terreny, i assessora els gestors per implementar programes comunitaris que responguin a necessitats socials o ambientals de l'entorn local. Aquesta estratègia es completa amb un Pla de comunicació basat en la sensibilització positiva per prevenir l'espoli, presentant el patrimoni com un element de proximitat i orgull compartit.

En definitiva, l'Objectiu 4 bascula sobre la premissa que el patrimoni arqueològic i paleontològic només assoleix el seu ple sentit quan serveix per comprendre el passat i construir una societat futura més sostenible i cohesionada.

Un compromís en marxa: de la planificació a l'acció directa

Ens trobem en un punt d'inflexió decisiu per al sector. Amb l'aprovació oficial del Govern el 17 de febrer de 2026 (Acord GOV/37/2026) i la seva presentació pública el 2 de juny, el PAPCAT 2030 ha tancat definitivament la seva fase de disseny per obrir la de l'acció directa. Estar a les portes de la implementació no és una simple declaració d'intencions, sinó una realitat operativa immediata: el primer Pla d'actuacions 2026-2027 ja ha arrencat amb l'activació de cinquanta-una de les seixanta-vuit mesures previstes.

Aquesta arrencada operativa es fonamenta en una estructura sòlida que en garanteix l'execució i la transparència a través de dos mecanismes clau:

- L'impuls del Programa Temporal: s'ha dissenyat una estructura amb personal especialitzat dedicat exclusivament a coordinar el desplegament del Pla. Aquest equip haurà d'actuar com el motor que asseguri que les directrius estratègiques es tradueixin en millores tangibles per als professionals i les institucions, evitant que el document quedi en "paper mullat".
- Seguiment mitjançant l'Índex Global d'Acompliment (IGA): per garantir el rigor i la rendició de comptes, el Pla incorpora l'IGA, un sistema de seguiment que permetrà avaluar amb transparència el progrés de cada fita. Aquesta eina serà fonamental per mesurar l'impacte real de les accions i ajustar el rumb quan sigui necessari davant del sector i de la ciutadania.

El PAPCAT 2030 és, en definitiva, un compromís col·lectiu per transformar l'arqueologia i la paleontologia en un sistema més resilient, transparent i socialment rellevant a nivell de país. La col·laboració continuada entre l'administració, els museus i els professionals serà la clau perquè el nostre patrimoni esdevingui un orgull compartit. L'any 2030 és el nostre horitzó, però la feina ja ha començat: estem construint, des d'avui mateix, el futur del nostre passat.

Necròpolis de Tàrraco (Tarragona, Tarragonès). Autoria: Quim Roser. Drets: Departament de Cultura

Notes

1. Jornada de tancament del procés participatiu de l’auditoria del PIACAT 2009. Juny de 2024 (Barcelona, Barcelonès). Autoria: Núria Sala. Drets: Núria Sala

2. Reserves del Conjunt Arqueològic d'Empúries (l'Escala, Alt Empordà). Autoria: Josep Curto, Arxiu MAC Empúries. Drets: Conjunt arqueològic d'Empúries (l'Escala, Alt Empordà). Autoria: Josep Curto, Arxiu MAC Empúries

3. Centre de Col·leccions del Museu d'Història de Barcelona (Barcelona, Barcelonès). Autoria: Pep Herrero. Drets: Museu d'Història de Barcelona

4. Necròpolis de Tàrraco (Tarragona, Tarragonès). Autoria: Quim Roser. Drets: Departament de Cultura

Copyright